

ARARATAS

Šią vasarą išsipildė svajonė pabūti prie žmonijos ištakų (pasak Biblijos), prisiliesti prie Urartu civilizacijos palikimo, patirti daug įspūdžių su šaunia grupe lipant į Ararato kalną.

Liepos pabaigoje septynerių žmonių grupė iš Lietuvos ir vienas maskvietis susikrovėme kuprines kelionei po Rytų Anatoliją. Ekspediciją organizavo Vytautas Bukauskas, man teko vadovavimo pareigos.

Po keturių valandų skrydžio nusileidome Stambule, kontrastų mieste, kur susipynusios Europos ir Azijos tradicijos. Bosforo sąsiauris skiria miestą į dvi dalis, tačiau du kilometriniai tiltai jungia Europos ir Azijos žemynus. Tvirtovių griuvėsiai ir senojo miesto gynybinė siena mena Konstantinopolio laikus.

Susipažinę su Stambulu, kitos dienos rytą perskridome Turkiją rytų kryptimi. Leidžiantis lėktuvui į Vano miestą, grožėjomės Vano ežero smaragdiniais atspindžiais. Vanas yra kurdų regiono centras, jo apylinkėse išlikusios Urartu laikų tvirtovės.

Gėrėdamiesi ežero pakrante apvažiavome Vano ežerą, užsukdami į gražiausias vietas. Nemruto kalno kalderoje mus nustebino ežerėlių spalvos, retų augalų ir gėlių gausa apsuptas kažkada išsiveržusio vulkano žiedas. Atsigaivinę žaliame ir melsvame ežerėliuose, galėjome patirti pirties karštį atsistoję prie „kamino,, , kur iš žemės gelmių veržiasi karšto oro srautas. Plaukėme į apipintą legendomis mažutę Aktamar salą, kur išlikusi armėnų statyta šventykla su bareljefais ir užrašais ant sienų. Sala apsodinta persikų sodais. Mažoje įlankėlėje pasinėrėme į gairių ir lengvą šarminį Vano ežero vandenį, kuriame dėl didelės mineralų koncentracijos gyvena tik viena maistui tinkama žuvų rūšis, kurią paskanavome pakrantės užėjoje.

Su nekantrumu akys vis žvalgėsi kalno, pasidabinusio snieguota kepure. Važiuojant palei Vano ežerą, leidžiantis saulei, staiga išniro kalnas, tačiau jo viršūnėje sniego nesimatė – tai Suphanas – vienas didžiausių kalnų prie Vano ežero, iškylantis virš 4 kilometrų. Dėl nestabilios padėties šalyje turkai šiais metais mums neišdavė leidimų lipti į šį kalną. Pagrindiniuose keliuose stabdomos mašinos prie žandarmerijos postų eiliniam patikrinimui. Visą kelionę mus lydėjo turkai.

Ankstyvo ryto saulės spinduliai nušvietė Dagubayazito miestą. Dar prieš aušrą miesto gyventojus kvietė maldai mula iš mečetės. Gatvėse pasirodė dviračiai vežimai su arbūzais ir melionais, stumiami vaikų ir vyrų. Mūsų grupė jau stovėjo ant ``Isfahan`` viešbučio stogo, gėrėdamasi saulės nušviestu Araratu. Lygumoje iškilęs pasidabruotas vulkaninis kūgis atrodė įspūdingai. Šalia, jam iš dešinės, kaip draugas vienatvei prablaškyti, stūkso mažasis Araratas. Prieš keliolika metų aš mačiau Araratą iš Armėnijos, tada šis armėnų pasididžiavimas buvo už TSRS sienos, todėl buvo nepasiekiamas.

Pirmasis europietis pamatęs ir aprašęs Araratą buvo Marko Polo 1295 metais. ``Armėnijos širdyje yra labai aukštas kalnas, ant kurio ilsisi Nojaus laivas. Šis kalnas yra toks aukštas ir didelis, kad reikia dviejų dienų jį apeiti. Gilus sniegas viršūnėje išlieka visus metus ir niekas negali į jį įkopti. ``

Tą pačią dieną baltu autobusiuku su kuprinėmis ant stogo kilome vingiuotu keliuku iš kalno šiaurinės pusės iki Karakolo karinės bazės, esančios beveik 2 kilometrų aukštyje. Mūsų energija ir entuziazmas tryško noru kuo greičiau užsiropšti aukščiau, bet kariškiai surinko mūsų pasus ir niekur toliau neleido, nes leidimas lipimui į kalną prasideda nuo kitos dienos. Reiškia, mes kaip ir visa aplinkinė teritorija tampame priklausomi nuo kariškių valios. Mums buvo priminta, kad fotoaparatus ir kamerų nenukreiptume į kariškius ar į karinę bazę. Gavome leidimą pasistatyti palapines šalia bazės tvoros. Netoli stovėjo kelios vietinių gyventojų pašiūrės, aplink ganėsi pulkai avių, keletas karvių ir asilų. Netrukus aplink mus susirinko pulkelis vaikų ir piemenukų, kuriems priekalnių ganyklose visai nenuobodu gyventi, nes bet koks akmenukas ar dygliuota žolė jiems tampa žaislu. Jie stengėsi atkreipti mūsų dėmesį: atlikinėjo triukus ant asiliuko, mėtėsi akmenukais, plikomis rankomis raudami sausus dyglius ir degdami laužus, vis artėjo prie mūsų palapinių.

Patekęjus saulei, gyvulių išmintu gana stačiu šlaitu kilome snieguotos Ararato viršūnės link. Šlaituose dar ilgai matėme besiganančias avis. Maskvietis Vladimiras draugams į telefono skambučius atsakydavo - ``vokrug tolko ovcy i litovcy``. Kopdami sparčiu tempu, lydinčiųjų turkų nuostabai, apie 14 val. pasiekėme stovyklos vietą 3700 m. aukštyje. Oras buvo saulėtas, tik keletas debesėlių pasirodė po pietų. Turkai prognozavo blogus orus ateinačioms paroms. Jie mus perspėjo, kad aplink žaliuojanti žolytė ir gėlytės tarp akmenų gali pasidengti gana storu sniego sluoksniu, ir tada mums liks tik vienintelis kelias – kelias žemyn. Gerą orą žadėjo tik kitą dieną, todėl nieko nelaukę, ėmėme ruoštis kopimui. Ryte kėlėmės anksti, dar su tamsa pradėjome kopti uolų link. Jautėme saulės patekėjimą, nes dangus nusidažė raudoniu ir slėnyje išryškėjo Ararato kalno šešėlis. Artėjant prie uolų, dešinėje pusėje atsivėrė Paroto ledyno nutįsęs ir suskeldėjęs liežuvis. Keturiomis užsiropštusius ant uolų, mus pasitiko akinanti saulė, kuri jau ritinėjosi ant Paroto ledyno.

Užsidėję geležinius dyglius ant batų, taip vadinamas kates, tvirčiau statydami kojas, kad nepaslystume ant stataus ledyno, pamažu kilome aukšty. Ryto saulė jau tirpdė ledyną ir mažučiai upeliukai plona srovele čiurleno žemyn. Retkarčiais atsiverdavo ir jausdavosi po sniegu esantys ledo plyšiai. Tokias vietas stengdavomės peršokti ar apeiti. Priekyje, saulės akinančiame baltume, išryškėjo du staigūs pakilimai, ir kairėje pusėje pasimatė viršūnelė – rytinė netikroji viršūnė. Tikroji viršūnė slėpėsi dar už poros stačių pakilimų. Pagal aprašymus ir pagal amerikiečių tyrinėtojų piešinius ant šio Paroto ledyno buvo nusileidęs Nojaus laivas. Čia Nojus iš laivo žengė ant negyvenamos žemės po didžiojo tvano.

Iki viršūnės dar buvo likusios maždaug dvi - trys valandos kopimo. Turėjome skubėti, kadangi iš apačios kylantys debesėliai galėjo greitai užtamsinti dangų. Nesibaigiantis kalno statusas ir praretėjęs oras vertė tankiau kvėpuoti, o virvės ryšys neleido atsilikti. Pagaliau, tamsiai mėlynoje dangaus žydrynėje atsivėrė balta Ararato viršūnė. Įkvėpti pergalingo jausmo, žengėme paskutinius žingsnius ir netrukus gėrėjomės nuostabiais vaizdais. Papėdėje matėsi Mažasis Araratas, kuris atrodė gana mažas. Ant viršūnės, esančioje 5165m. aukštyje, nebuvo labai šalta, bet siaučiantis vėjas mus privertė išsitraukti pirštines ir pūkuotes. Lietuviška trispalve papuošė biblijinį kalną. Netrukus praplaukė debesėlis, kuris trukdė fotografuoti, nes aplink

nieko nesimatė. Ilgai neužsibuvę, leidomės žemyn. Pagreitinant ir pajvairinant nusileidimą, galima būtų nusileisti su slidėmis ar snieglenčiu, nes ledyną dengia sniego sluoksniškas ir kalno statumas tam būtų tinkamas. Nuo stovyklos 3700 m. iki viršūnės kopėme apie septynias valandas, o nusileisti galima per dvi valandas.

Leidžiantis žemyn, kairėje pusėje ant Vakarų Plato, aš pastebėjau Ryškų patamsėjimą battame sniege. Pasukau ton pusėn, kad galėčiau geriau pamatyti kas ten yra. Dideliam mano nustebimui, sniege išryškėjo taisyklingo laivo forma, orientuota šiaurės – pietų kryptimi, ilgis apie 140 m., plotis apie 50 m. Pagal amerikiečio B. J. Corbin'o knygą „Ararato tyrinėtojai“ („The Explorers of Ararat“). USA, CA 1999) Nojaus laivo labiausiai tikėtina buvimo vieta yra būtent ant šio Vakarinio Plato (ant Paroto ledyno krašto 4600 m. aukštyje).

Mes buvome pirmoji europiečių grupė, įkopusi į Ararato kalną iš šiaurinės pusės. Prieš du metus Vytauto Bukausko vadovaujama grupė buvo pirmoji lietuvių grupė užkopusi iš pietinės pusės. Praėjusiais metais Vytauto Bukausko grupė bandė įkopti iš šiaurinės pusės, tačiau oras tam buvo nepalankus (3700m. aukštyje kopimą sustabdė tamsūs debesys ir pūga).

Araratas nėra techniškai sudėtingas kalnas, bet karinė padėtis, leidimų tvarkymas ir permainingas priekalnių oras gali padaryti kalną nepasiekiamu.

Kita Nojaus laivo tikėtina vieta yra Ararato priekalnėse. Važiuojant link sienos su Iranu, kur pasienyje atsiveria didžiulė meteorito duobė, mes pastebėjome kelio nuorodą su užrašu „Ararat“. Grįždami pasukame šiuo keliuku ir šiek tiek pavažiavę šlaite pamatėme gerai išreikštus laivo kontūrus (šie kontūrai matosi netgi iš kosmoso). Praėję per nupjauto vasarojauš laukelius ir peršokę upeliuką užlipome į laivą. Jo ilgis apie 150m., plotis - 50m. Vaikščiojant laivo kraštais apima nenusakomas būties jausmas. Norėjosi ilgiau pabūti, nes vieta atrodo labai jauki: už netoli esančių krūmelių senukas suko šiaudus į rietuves, prie upelio moterėlė džiovino šieną.

Araratas – šventas armėnų kalnas ir armėnų simbolis. Pagal 1920m Leninakano sutartį atiteko Turkijai. Nuo Ararato priekalnių galima matyti Armėniją, ypač vakare ryškiai šviečia Jerevano žiburiai. Turkijos teritorijoje liko buvusios Armėnijos sostinės Ani ir Kars, daug išlikusių armėnų šventyklų.

Paslaptingas Arato kalnas jau dešimt tūkstančių metų stūkso Azijos lygumoje, viliodamas daugybę žmonių pasigrožėti ar netgi užkopti. Daugybė ekspedicijų buvo organizuota atskleisti kalno paslaptį. Rasta daugybė įrodymų, padaryta daugybė nuotraukų, bet iki šiol Nojaus laivo buvimo vietą vis dar gaubia paslaptis. Tuo šventas kalnas atrodo dar labiau viliojantis, vis norisi ten dar sugrįžti...

Seda Bukauskienė